

JAKÁ JE VŠEOBECNÁ VZDĚLANOST UCHAZEČŮ O STUDIUM NA VOJENSKÉ AKADEMII V BRNĚ

MOTTO:

„I pro vojsko platí to, co platí pro nás ostatní všechny, že vědění je moc; vzdělání, poznání, vědomosti dají vojákům vliv a moc. Vědomosti a poznání nejen vojensko-technické, nýbrž i všeobecné vzdělání jest našemu vojsku třeba”

„Má-li naše vojsko být schopné života a bezpečné životem, musí mít nejlepší vojenské vzdělání.”

T. G. Masaryk

"Dnešní důstojník, dnešní voják není nikdy dost vzdělán, nikdy dost připraven, nikdy hotov. Platí-li tudíž dnes všude v občanském životě, že demokracie žádá věcnost, odbornost, schopnost, vzdělanost, platí to v nejvyšší míře pro demokratickou armádu, pro demokratického důstojníka a poddůstojníka."

Dr. Ed. Beneš

* * *

S odstupem více jak padesáti let (kdy byly uvedené řádky zveřejněny) vyniká nadčasovost myšlenek T. G. Masaryka a Dr. E. Beneše - prvních dvou prezidentů ČSR, mj. prezidentů s pozitivně vyhraněným vztahem k armádě, což nelze říci o všech jejich nástupcích - o vzdělání a vzdělávání důstojníků naší armády.

Není to ještě tak dávno, kdy v naší republice platilo, že každý důstojník musí mít vysokoškolské vzdělání. Byl to rozporný požadavek, jehož realizace armádě i společnosti činila (ze známých důvodů) značné potíže; potíže hlavně pro nízkou atraktivnost vojenského povolání, způsobenou celou řadou faktorů, zejména nedoceňováním postavení armády ve společnosti, vysokou náročností vojenského povolání s neadekvátním ohodnocením i nedostatečným sociálním zabezpečením (ve srovnání se světovým standardem) apod.

Snaha vojenských škol po naplnění citovaného principu, umocňovaná nevhodnou kádrovou politikou ze strany tehdejšího FMNO, vedla k tomu, že byli do škol přijímáni velkou měrou průměrní a podprůměrní uchazeči. Ti jednak převážně považovali vojenské povolání za nouzové či dočasné řešení - v rozporu s proklamováním vojenského povolání jako celoživotního povolání - a dále pak nesplňovali základní kritéria vzdělanosti (viz citát), kladená na budoucí vojáky z povolání, resp. důstojníky.

I když vojenské školy dělaly se studujícími v pravdě základy, nemohly nikdy dohnat všechny mezery v jejich základním či středním vzdělání a přirozených schopnostech uchazečů. Tyto skutečnosti byly všeobecně známy, a tak se negativní postoj společnosti k armádě ještě prohluboval. S názorem, že v armádě slouží jenom líní, neschopní a nevzdělaní důstojníci, se ve společnosti mnohdy setkáváme dodnes.

POŽADAVKY NA BUDOUCÍ VOJÁKY Z POVOLÁNÍ

Společenské změny po listopadu 1989 umožnily (zejména VVŠ) formulovat požadavky na uchazeče o vojenské povolání zcela nově. Tím se mimo jiné začaly postupně vytvářet nutné předpoklady pro přípravu kvalitativně odlišných absolventů VVŠ, v duchu potřeb nově budované armády demokratického státu. Proto také vedení Fakulty elektrotechnické a stavební Vojenské akademie v Brně (VA), v návaznosti na nový vysokoškolský zákon (Zákon č. 172/1990 Sb.), věnovalo od počátku velkou pozornost stanovení podmínek přijímání uchazečů ke studiu na

fakultě, respektive požadavků na budoucí vojáky z povolání, které pak v návaznosti projednal a schválil i Akademický senát fakulty. Podle těchto podmínek se u uchazečů prověřují:

1. Znalosti středoškolské matematiky.
2. Znalosti středoškolské fyziky.
3. Fyzická zdatnost.
4. Psychické předpoklady ke studiu vojenské vysoké školy a výkonu vojenského povolání.

Neúspěch u kterékoli uvedené části přijímacího řízení má za následek nesložení přijímací zkoušky. Za neúspěch se považuje i odstoupení nebo neúčast na kterékoli této části přijímacího řízení.

V rámci přijímacího řízení jsou dále (jako doplňující informace) zjišťovány:

- výsledky maturitní zkoušky z matematiky a fyziky,
- umístění ve středoškolských soutěžích na celostátní úrovni,
- výsledky státní nebo maturitní zkoušky z neslovanských jazyků,
- znalost světových jazyků,
- všeobecná vzdělanost uchazeče,
- znalost informatiky a výpočetní techniky.

Výsledky této části přijímacího řízení pouze ovlivňují pořadí uchazečů (úspěšných i neúspěšných) v seznámech. Neúčast na doplňkových testech či neprokázání sledovaných ukazatelů má za následek horší umístění v seznámech, protože uchazeč nezíská žádné další doplňkové či pomocné body.

Je samozřejmé, že přijímacího řízení se zúčastňují pouze uchazeči s ukončeným středoškolským vzděláním (maturitou), neboť jde o podmínku stanovenou přímo zákonem (Zákon č. 172/1990 Sb. o vysokých školách).

Prověření středoškolských znalostí z matematiky a fyziky se provádí písemnou zkouškou, která může být anonymní. Neúspěšní (nevyhovující) uchazeči z jednoho předmětu (matematiky nebo fyziky) mohou být podrobeni také ústní zkoušce.

Prověření fyzické zdatnosti se provádí v rozsahu platných norem pro vojáky základní služby nebo z povolání (podle branného poměru uchazeče).

Prověření psychických předpokladů ke studiu a výkonu vojenského povolání se provádí psychodiagnostickým vyšetřením, které rovněž může být anonymní.

Znalost světových jazyků, všeobecná vzdělanost uchazeče a znalost informatiky a výpočetní techniky se zjišťuje doplňkovými testy.

Každá část přijímacího řízení se boduje nebo známkuje. Způsob hodnocení, klasifikační stupnice a podmínky nutné k hodnocení "prospěl" určuje vedoucí katedry (pracoviště), pověřený jejím provedením. Nevyhovující hodnocení libovolné části (tj. 1. až 4.) přijímacího řízení má za následek celkově nevyhovující hodnocení uchazeče u přijímacího řízení.

Výsledky jednotlivých částí přijímacího řízení se vykazují počtem váhově normovaných bodů. Celkový počet bodů (CPB), získaných v rámci přijímacího řízení je dán jako součet:

- váhově normovaných bodů získaných v jednotlivých částech přijímacího řízení (tj. 1. až 4.),

- váhově normovaných bodů za výsledky maturitní zkoušky z matematiky a fyziky,
- váhově normovaných bodů za výsledky maturitní zkoušky z neslovanského jazyka nebo státní zkoušky ze světového jazyka,
- váhově normovaných bodů za výsledky testu všeobecné vzdělanosti,
- váhově normovaných bodů za výsledky testu z informatiky a výpočetní techniky,
- pomocných bodů za prokázané umístění ve středoškolských soutěžích a olympiádách na celostátní úrovni (za 1. místo 10 bodů, za 2. místo 6 bodů a za 3. místo 3 body).

Pro přijímací řízení na školní rok 1992/93 platily tyto váhové koeficienty (k):

přijímací zkouška z matematiky	0,2
přijímací zkouška z fyziky	0,2
přezkoušení z fyzické zdatnosti	0,2
výsledek psychodiagnostického vyšetření	0,2
výsledek maturitní zkoušky z matematiky	0,1
výsledek maturitní zkoušky z fyziky	0,1
výsledek maturitní zkoušky z neslovanského jazyka	0,1
výsledek státní zkoušky z neslovanského jazyka	0,2
výsledek testu všeobecné vzdělanosti	0,1
výsledek testu z informatiky a výpočetní techniky	0,1.

Úspěšní i neúspěšní uchazeči jsou podle výsledků přijímacího řízení (CPB) seřazeni na počítači do dvou skupin, respektive seznamů (složili a nesložili přijímací zkoušky). CPB se počítá na dvě desetinná místa a zaokrouhluje se na celé číslo. Při rovnosti bodů se uchazeči řadí v seznamu podle abecedy. Tyto dva seznamy pak slouží přijímací komisi pro rozhodování.

Další podrobnosti, zejména doplňující a upřesňující informace o přijímacím řízení na Fakultu elektrotechnickou a stavební, pro nedostatek prostoru neuvádím. Navíc nejsou ani potřebné vzhledem k tématu článku. Čtenář je nalezne zejména v [1].

VŠEOBECNÁ VZDĚLANOST UCHAZEČŮ

Jak bylo ukázáno, test všeobecné vzdělanosti (TVV) tvořil významnou složku přijímacího řízení. Doplňkové body, získané uchazečem o studium, výrazně ovlivňovaly jeho celkové pořadí. Tím byly zvýhodněni zejména uchazeči se širokým spektrem znalostí, než úzce - byť odborně - orientovaní uchazeči. A to byl vlastně sledovaný cíl.

Na tomto místě je třeba se zastavit u vlastních testů. Bylo zpracováno celkem 6 variant testů (označeny písmeny A až F - viz **tabulku 2**). Každá varianta obsahovala 50 otázek z celkem 20 oblastí lidské činnosti (viz **tabulku 1**). V rámci jednotlivých běhů přijímacího řízení byly využívány vždy pouze tři varianty. Na vypracování testu měli uchazeči vyhrazeno 30 minut.

Přehled testovaných oblastí a počty testovacích otázek

Tabulka 1

P. č.	Testovaná oblast	Počet otázek
1.	Česká literatura	2
2.	Světová literatura	2
3.	České dějiny	3
4.	Světové dějiny	2
5.	Náboženství	2
6.	Filozofie	2
7.	Politika a právo	3
8.	Zbraně a vojenství	5
9.	Ekonomie	2
10.	Zeměpis	5
11.	Věda a technika	2
12.	Matematika	2
13.	Fyzika	2
14.	Chemie	2
15.	Astronomie a kosmonautika	2
16.	Biologie a lékařství	2
17.	Pedagogika, psychologie a logika	2
18.	Sport	2
19.	Umění	3
20.	Ostatní	3
CELKEM		50

Snahou autora testů bylo, aby všechny varianty byly pokud možno stejně obtížné, vzájemně porovnatelné, snadno vyhodnocovatelné, obsahující nejen dotazy na minimum všeobecných znalostí absolventa střední školy, ale i budoucího důstojníka - vojenského profesionála. Proto také byly posíleny (nad obvyklý standard, tj. 2 - viz **tabulku 1**) dotazy z oblasti českých dějin (3), politiky a práva (3), zbraní a vojenství (5), zeměpisu (5) a umění (3). Z hlediska testovaného byla zvolena metoda kroužkování správných odpovědí a doplňování jednoduchých odpovědí (jednoho slova, jedné věty apod.) na vyhrazeném místě. Přitom u několika otázek bylo i několik správných odpovědí (až 4), nebo žádná (zpravidla v 1 případě). Za každou správnou odpověď byl 1 bod. Vzhledem k uvedeným skutečnostem bylo proto možné získat u každé z variant až 65 bodů, resp. 13 váhově normovaných bodů. Za 100 % bylo stanoveno 50 bodů, což v průměru odpovídá po jedné správné odpovědi na zadanou otázku. Většinu otázek bylo možno správně zodpo-

vědět na základě běžného poslechu sdělovacích prostředků (rozhlas a televize) - zejména zpravodajských a publicistických relací, případně sledování denního tisku v průběhu uplynulého školního roku (tj. 1992/93). V návaznosti na tuto skutečnost lze konstatovat, že sledovanost publicistických a zpravodajských pořadů i denního tisku je nízká, respektive neodpovídá požadavkům kladeným na budoucího vojáka z povolání.

Statistické výsledky testů všeobecné vzdělanosti, provedené v rámci přijímacího řízení pro školní rok 1993/94, jsou shrnuty v tabulkách 2 a 3.

Souhrnné výsledky

Tabulka 2

Ukazatel	Varianta						Celkem
	a	b	c	d	e	f	
Počet testovaných	45	33	36	27	36	29	206
Dosažený průměr bodů	36	35	38	40	39	41	38
Dosažené minimum bodů	24	21	29	29	31	29	21
Dosažené maximum bodů	50	43	47	49	49	48	50
Statistické maximum	32	37	37	37	41	35	37

Co lze vyčíst ze statistických údajů? Především skutečnost, že žádný z uchazečů nezískal více jak 50 bodů (maximum bylo 65 bodů), což je svým způsobem alarmující výsledek. Znalosti zcela nevyhovující (tj. pod 33 bodů, respektive 50 %) prokázalo 18 % uchazečů. (u vojenské mládeže³⁾ 20 %). A tak získaný počet bodů signalizuje, že se ke studiu VVŠ nehlásí nadprůměrní studenti, resp. absolventi středních škol, což není zrovna lichotivé zjištění. Že tomu tak skutečně je, dokladují i výsledky maturitních zkoušek uchazečů. Žádný maturant-uchazeč není absolutním výtečníkem (tj. s průměrem 1,00) a počet maturit s vyznamenáním nepřekročil 5 %. Tak i na těchto výsledcích lze doložit, že zájem o vojenské povolání mají hlavně horší studenti středních škol, kteří ho berou převážně jako nouzové řešení, s výhledem relativně "vyšší studijní úspěšnosti" než na civilní vysoké škole.

Je třeba říci, že získané výsledky by byly pro armádu ještě cennější, kdyby bylo možné provést jejich porovnání s obdobně provedenými testy na některé civilní vysoké škole. V současnosti na hledání vhodného srovnatelného souboru z ČR pracuji, takže je pravděpodobné, že odborná veřejnost, jakož i zodpovědní funkcionáři školy a fakulty, v brzké době obdrží výsledky srovnávací analýzy.

I když jednotlivé statistické soubory (složené z variant a až f) byly malé (45, 33, 36, 27, 36, 29 - viz tabulku 2), přesto se ukázalo, že se jejich výsledky nijak výrazně od sebe neodlišují. Proto lze konstatovat, že jednotlivé varianty byly navzájem srovnatelné, a to zejména z hlediska obtížnosti.

Z čistě "školského hlediska" je zajímavé zjištění, že uchazeči z řad vojenské mládeže dosáhli prakticky stejných výsledků, jako celý statistický soubor (zjištěné odchylky jsou totiž tak malé, že je lze vzhledem k velikostem statistických souborů

zanedbat). Z toho plyne, že úroveň uchazečů z vojenských středních škol a civilních středních škol je srovnatelná. Uvědomíme-li si, jaké jsou vstupní kvality studentů vojenských středních škol, pak lze dosažené výsledky považovat za úspěch.

Porovnání celkových výsledků s výsledky vojenské mládeže

Tabulka 3

Ukazatel	Typ uchazeče	
	Vojenská mládež	Všichni uchazeči
Počet testovaných		
absolutně	74	206
relativně (%)	36	100
Dosažené minimum		
bodů	22	21
četnost abs.	1	1
Dosažené maximum		
bodů	50	50
četnost abs.	1	2
Statistické maximum		
bodů	34	37
četnost abs.	8	20
četnost rel. (%)	11	14
Dosažený průměr		
bodů	37	38

Čtenáře budou dozajista zajímat i některé další poznatky, které nelze ze statistických údajů vyčíst. Proto se u nich v krátkosti zastavím.

První uchazeči odevzdávali vyplněné testy za 20 minut, maximum pak za 25 minut. Stanoveného limitu 30 minut plně využívalo v jednotlivých turnusech 3 až 5 uchazečů.

I když počet testovaných uchazečů byl z hlediska statistiky relativně malý (206), přesto lze některé poznatky zevšeobecnit. Nejhorší výsledky prokázali uchazeči v následujících oblastech: dějiny (české i světové), politika a právo, ekonomie a zeměpis. Naproti tomu vcelku nadprůměrné výsledky uchazeči prokázali ve znalosti zbraní a vojenství, vědy a techniky a částečně i umění.

Pokud se nad těmito skutečnostmi hlouběji zamyslíme, zjistíme, že jde vlastně o objektivní jev, odrážející jednak složitou situaci v našem středním školství a společnosti po roce 1989 a dále pak - svým způsobem - i zájem uchazečů o vojenské povolání, respektive vojenskou techniku a vojenství. Za potěšitelné lze považovat i nadprůměrné znalosti uchazečů z relativně široké oblasti umění (*film, fotografie, výtvarné umění, sochařství, divadlo, hudba, architektura atp.*), kde by se u adeptů vojenského povolání spíše předpokládaly horší znalosti. Proto na této

skutečnosti lze stavět v rámci programu "humanizace inženýrského vzdělání" v armádě.

SHRNUTÍ A ZÁVĚRY

Čtenáři se může zdát, že článek svým odborným pohledem na jednu oblast činnosti vojenských škol, a to výběr uchazečů, se poněkud vymyká obecně řešené tématice vojenského školství. Opak je ale pravdou. Vždyť dokonalá znalost objektu našeho působení (výchovy) je nejen potřebná či nutná z pedagogického hlediska, ale i žádoucí z hlediska procesu formování vojenského profesionála nového typu. Z hlediska potřeb obrany našeho státu je důležitá skutečnost, že příslušný počet obyvatel státu je rozhodnut celý, příp. část svého produktivního věku věnovat službě v armádě. Již samotný tento fakt by měla každá demokraticky orientovaná společnost (a tedy i naše) natolik ocenit, že se z vojenského povolání stane jedno z nejprestižnějších povolání ve státě. Dosažení tohoto stavu je ale dlouhodobým problémem - minimálně jedné, možná až dvou generací.

I když příprava, provedení a vyhodnocení testů všeobecné vzdělanosti jsou časově velmi náročné, přesto jejich výsledky jsou - podle našeho názoru - jak pro VVŠ, tak pro střední školy (civilní i vojenské) natolik cenné a potřebné, že je účelné zařadit je standardně na pořad přijímacího řízení do všech typů vojenských škol a VVŠ zvláště. Proto také v nich chceme i v dalších letech na Vojenské akademii v Brně pokračovat. Otázkou ale zůstává, zda-li bude na kompetentních místech, zejména v civilním sektoru, nejen snaha či vůle akceptovat zjištěné nedostatky, ale i ochota po nápravě věcí společného zájmu.

Tyto testy umožňují jednak objektivizovat přijímací řízení, dále pak zjistit hlavní mezery ve znalostech uchazečů (s cílem jejich odstranění zejména na středních školách), dále pak zjistit kvalitativní vývoj uchazečů o vojenské povolání v oblasti všeobecných znalostí a konečně i zvýhodnit při výběru ty uchazeče, kteří splňují kritéria všeobecné vzdělanosti vojáka z povolání - zejména pak důstojníka. Vždyť jedině všeobecně vzdělaný voják z povolání může získat důvěru a úctu společnosti, a tak podstatně napomoci změně deformovaného vztahu společnosti a armády, vytvořeného převážně v období tzv. normalizace. A to je jeden z hlavních cílů formování AČR, armády rodícího se demokratického státu.

* * *

Vysvětlivky:

- 1) Rozpornost tohoto požadavku spočívala v tom, že z hlediska povolání důstojníka, jakožto povolání celoživotního šlo o oprávněný požadavek. Na druhé straně ale řada funkcí, zejména tzv. nástupních (s plánovanou hodnotou kapitána/majora) vysokoškolské vzdělání nevyžadovala. A v tom byl rozpor mezi vzděláním poskytnutým a vzděláním potřebným, na který zejména čerství absolventi VVŠ poukazovali.
- 2) Pro přijímací řízení v dalších letech může děkan stanovit jiné váhové koeficienty, které uvede ve svém nařízení.
- 3) Termínem vojenská mládež označujeme „poslední“ absolventy vojenského gymnázia a vojenské střední odborné školy.

4) Tvorba testů (včetně tiskových podkladů) reprezentovala cca 100 h, jejich provedení s uchazeči 4 hodiny, vyhodnocení (opravení) cca 10 hodin a statistické vyhodnocení cca 4 hodiny, tj. celkem 118 hodin práce jednoho kvalifikovaného pracovníka.

Literatura:

- [1] **Podmínky přijetí k vysokoškolskému studiu na fakultě.** In: Informační bulletin fakulty. Ročník 1993, část III. FES VA, Brno 1993.
- [2] **Pichl, K.:** K výběru uchazečů do vojenských vysokých škol. In: Vojenské školství současnosti a zítřka. (Sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference.) VA, Brno 1992.
- [3] **Pichl, K.:** Některé aspekty humanizace inženýrského vzdělání. In: Vojenské školství současnosti a zítřka. (Sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference.) VA, Brno 1992.
- [4] **Pichl, K.:** Vojenská vzdělávací soustava České republiky. (Studie.) In: Sborník VA, řada D (pedagogická), ročník 1993, č. 2 (v tisku). VA, Brno 1993.

Plukovník doc. Ing. Stanislav S c h o r m

VYSOKÁ VŠEVOJSKOVÁ ŠKOLA OBRANY

(Francie)

Francouzské vysoké vojenské školství pochází radikální přeměnou, která byla zahájena rozhodnutím Ministerstva obrany ze dne 24. října 1991 a došla naplnění zahájením přípravy podle nového modelu od září 1993. Cílem této přeměny je uplatnit při výchově vyšších velitelů a štábních důstojníků francouzské armády nejlepší světové zkušenosti a odpovědět na požadavky vývoje jak v oblasti vojenskopolitické, tak v oblasti technologií.

■ Původní model

Abychom pochopili hloubku celé změny, musíme se stručně zmínit o původním modelu přípravy, který zaniká. Vysoké vojenské vzdělání v něm poskytovalo důstojníkům v hodnosti majora či podplukovníka podle druhu vojska celkem 5 škol, které byly všechny umístěny v Paříži v budově Vojenské školy, a to:

ESG (Ecole supérieure de guerre-terre, Vysoká válečná škola pozemního vojska)